

EIROPAS STATISTIKAS PRAKSES KODEKSS

VALSTS
UN KOPIENAS
STATISTIKAS IESTĀDĒM

Apstiprinājusi
Eiropas Statistikas sistēmas komiteja

2011. gada 28. septembrī

EIROPAS
STATISTIKAS
SISTĒMA

Preambula

Eiropas Statistikas sistēmas ⁽¹⁾ vīzija

“Eiropas Statistikas sistēma būs pasaules līderis statistikas informācijas pakalpojumu nodrošināšanā un nozīmīgākais informācijas nodrošinātājs Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm. Pamatojoties uz zinātniskiem principiem un metodēm, Eiropas Statistikas sistēma piedāvās un nepārtraukti uzlabos harmonizētas Eiropas statistikas programmu, kas ir būtisks pamats demokrātiskiem procesiem sabiedrībā un tās attīstībai.”

Eiropas Statistikas sistēmas misija

“Mēs sniedzam Eiropas Savienībai, pasaulei un sabiedrībai neatkarīgu un kvalitatīvu informāciju par ekonomiku un sabiedrību Eiropas, valsts un reģionālā līmenī un nodrošinām, lai šī informācija ikvienam būtu pieejama lēmumu pieņemšanas vajadzībām, pētniecībai un diskusijām.”

Lai īstenotu šo misiju un vīziju, Eiropas Statistikas sistēmas dalībnieki pastāvīgi tiecas sadarboties ar datu lietotājiem saskaņā ar Eiropas Statistikas prakses kodeksa un vispārējiem kvalitātes vadības principiem, tostarp apņemoties izpildīt saistības attiecībā uz vadības pienākumiem, partnerību, darbinieku apmierinātību un nepārtrauktu uzlabojumu ieviešanu, kā arī integrāciju un harmonizāciju.

Eiropas Statistikas prakses kodekss

Eiropas Statistikas prakses kodeksa pamatā ir 15 principi, kuri attiecas uz institucionālo vidi, statistikas sagatavošanas procesiem un statistikas rezultātiem. Katram principam ir izveidots rādītāju kopums, kuros atspoguļota labā prakse un kurus izmanto kā atsauci ziņošanai par kodeksa ieviešanu. Eiropas statistikas kvalitātes kritēriji ir noteikti regulā par Eiropas statistiku ⁽²⁾.

Statistikas iestādes ⁽³⁾, tostarp Komisija (*Eurostat*), valstu statistikas iestādes un citas valsts iestādes, kas ir atbildīgas par Eiropas statistikas izstrādi, sagatavošanu un izplatīšanu ⁽⁴⁾, kopā ar valdībām, ministrijām un Eiropadomi apņemas ievērot kodeksu.

Prakses kodeksa principi un vispārējie kvalitātes vadības principi veido kopēju kvalitātes ietvaru Eiropas Statistikas sistēmā.

⁽¹⁾ Regulas (EK) Nr. 223/2009 4. pants.

⁽²⁾ Regulas (EK) Nr. 223/2009 12. pants.

⁽³⁾ Regulas (EK) Nr. 223/2009 4. un 5. pants.

⁽⁴⁾ Regulas (EK) Nr. 223/2009 1. pants. Prakses kodeksā “citas valsts iestādes, kas ir atbildīgas par Eiropas statistikas izstrādi, sagatavošanu un izplatīšanu,” sauc par “citām statistikas iestādēm”.

Institucionālā sistēma

Institucionālie un organizatoriskie faktori būtiski ietekmē to, cik efektīva un uzticama ir statistikas iestāde, kura plāno, sagatavo un izplata Eiropas statistiku. Noteicošie aspekti ir profesionālā neatkarība, pilnvarojums datu vākšanai, resursu pietiekamība, saistības nodrošināt kvalitāti, statistiskā konfidencialitāte, neitralitāte un objektivitāte.

PRINCIPS

1.

PROFESIONĀLĀ NEATKARĪBA

Statistikas iestāžu profesionālā neatkarība no citām politiskām, reglamentējošām vai pārvaldes institūcijām un struktūrām, kā arī no privātā sektora pārstāvjiem nodrošina uzticamību Eiropas statistikai.

RĀDĪTĀJI

- 1.1. Valstu statistikas iestāžu un *Eurostat* neatkarība no politiskās un cita veida ārējas ietekmes, plānojot, sagatavojot un izplatot statistiku, ir noteikta likumā un tiek garantēta arī citām statistikas iestādēm.
- 1.2. Valstu statistikas iestāžu, *Eurostat* un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītājiem ir pietiekami augsts hierarhisks stāvoklis, lai nodrošinātu pieejamību politiku veidojošo un pārvaldes funkcijas īstenojošo valsts iestāžu augstākajām amatpersonām. Vadītāji ir augstākā līmeņa profesionāļi.
- 1.3. Valstu statistikas iestāžu, *Eurostat* un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītāji ir atbildīgi par to, lai statistika tiktu plānota, sagatavota un izplatīta neatkarīgā veidā.
- 1.4. Valstu statistikas iestāžu, *Eurostat* un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītāji ir vienīgie, kas lemj par statistikas metodēm, standartiem un procedūrām, kā arī statistikas publikāciju saturu un publicēšanas termiņiem.
- 1.5. Statistikas darba programmas tiek publicētas, un periodiski ziņojumi raksturo darbu norisi.
- 1.6. Statistikas preses ziņojumi ir nodalīti, un tiek izplatīti atsevišķi no politiskiem paziņojumiem.
- 1.7. Valstu statistikas iestādes, *Eurostat* un attiecīgā gadījumā citas statistikas iestādes pēc vajadzības publiski izsaka viedokli par statistikas jautājumiem, tostarp par saņemto kritiku un statistikas neatbilstošu izmantošanu.
- 1.8. Valstu statistikas iestāžu, *Eurostat* un attiecīgā gadījumā citu statistikas iestāžu vadītāju iecelšana amatā ir balstīta tikai uz profesionālo kompetenci. Iemesli, pamatojoties uz kuriem var atbrīvot no amata, ir noteikti tiesību aktos. Nedrīkst ņemt vērā iemeslus, kas apdraud profesionālo vai zinātnisko neatkarību.

PRINCIPS

2.

DATU VĀKŠANAS PILNVAROJUMS

Statistikas iestādēm ir skaidrs juridisks pilnvarojums attiecībā uz informācijas vākšanu Eiropas statistikas vajadzībām. Ar likumu var noteikt, ka valsts iestādēm, uzņēmumiem, māsājniecībām un sabiedrībai kopumā pēc statistikas iestāžu pieprasījuma jānodrošina pieeja datiem vai jāsniedz dati Eiropas statistikas vajadzībām.

RĀDĪTĀJI

- 2.1. Statistikas iestāžu pilnvarojums vākt informāciju Eiropas statistikas izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai ir noteikts likumā.
- 2.2. Tiesību aktos ir paredzēts, ka statistikas iestādes var izmantot administratīvos datus statistiskiem mērķiem.
- 2.3. Pamatojoties uz tiesību aktu, statistikas iestādes var noteikt, ka dalība apsekojumā ir obligāta.

PRINCIPS

3.

RESURSU PIETIEKAMĪBA

Statistikas iestādēm pieejamie resursi ir pietiekami, lai izpildītu Eiropas statistikas prasības.

RĀDĪTĀJI

- 3.1. Cilvēku, finanšu un tehnoloģiskie resursi ir pietiekami gan apjoma, gan kvalitātes ziņā, lai nodrošinātu pašreizējās datu lietotāju vajadzības.
- 3.2. Statistikas apjoms, detalizācijas pakāpe un izmaksas ir samērojamas ar vajadzībām.
- 3.3. Ir ieviestas procedūras, lai, ņemot vērā izmaksas, novērtētu un pamatotu vajadzības pēc jaunas statistikas.
- 3.4. Ir ieviestas procedūras, lai novērtētu, vai joprojām ir vajadzība pēc visu veidu statistikas, un konstatētu, vai kādu statistikas datu sagatavošanu nevar pārtraukt vai samazināt datu apjomu resursu ekonomijas nolūkā.

PRINCIPS

4.

KVALITĀTES SAISTĪBAS

Statistikas iestādes apņemas nodrošināt kvalitāti. Tās sistemātiski un regulāri nosaka stiprās un vājās puses, lai nepārtraukti uzlabotu procesu un produktu kvalitāti.

RĀDĪTĀJI

- 4.1. Kvalitātes politika ir izstrādāta un publiski pieejama. Ir izveidota organizatoriskā struktūra un rīki kvalitātes pārvaldībai.
- 4.2. Ir ieviestas procedūras, lai plānotu un uzraudzītu statistikas sagatavošanas procesa kvalitāti.
- 4.3. Produktu kvalitāte tiek regulāri uzraudzīta, novērtēta attiecībā uz iespējamiem kompromisiem, un par to atskaitās saskaņā ar Eiropas statistikas kvalitātes kritērijiem.
- 4.4. Svarīgākos statistikas rezultātus regulāri un pamatīgi pārbauda, vajadzības gadījumā iesaistot ārējus ekspertus.

PRINCIPS

5.

STATISTISKĀ KONFIDENCIALITĀTE

Ir pilnībā garantēts datu sniedzēju (mājsaimniecību, uzņēmumu, valsts iestāžu un citu respondentu) privātums, to sniegtās informācijas konfidencialitāte un izmantošana vienīgi statistikas vajadzībām.

RĀDĪTĀJI

- 5.1. Statistiskā konfidencialitāte ir noteikta likumā.
- 5.2. Darbinieki, stājoties amatā, paraksta apliecinājumu par statistiskās konfidencialitātes prasību ievērošanu un ierobežotas pieejamības informācijas neizpaušanu.
- 5.3. Par jebkuru apzinātu un tīšu statistiskās konfidencialitātes neievērošanu ir noteikti sodi.
- 5.4. Darbiniekiem ir pieejamas vadlīnijas un instrukcijas par statistiskās konfidencialitātes aizsardzību statistikas sagatavošanas un izplatīšanas procesā. Konfidencialitātes politika ir publiski pieejama.
- 5.5. Ir ieviesti fiziski, tehnoloģiski un organizatoriski pasākumi, lai nodrošinātu statistikas datubāzu integritāti un drošību.
- 5.6. Stingrus noteikumus piemēro ārējiem lietotājiem, kam pētniecības nolūkā ir pieejami statistikas mikrodati.

- 7.1. Eiropas statistikas vispārējā metodoloģija ir saskaņā ar Eiropas un citiem starptautiskajiem standartiem, vadlinijām un labo praksi.
- 7.2. Ir ieviestas procedūras, kas nodrošina, ka standarta jēdzieni, definīcijas un klasifikācijas tiek konsekventi lietotas visā statistikas iestādē.
- 7.3. Uzņēmumu reģistrs un datu avoti, ko izmanto rāmja sagatavošanai, tiek regulāri izvērtēti un, ja nepieciešams, koriģēti, lai nodrošinātu augstu kvalitāti.
- 7.4. Valstu klasifikāciju sistēmas un Eiropas attiecīgās sistēmas ir savstarpēji detalizēti atbilstīgas.
- 7.5. Darbā tiek pieņemti attiecīgo akadēmisko studiju programmu absolventi.
- 7.6. Statistikas iestādes nodrošina pastāvīgas arodmaģības saviem darbiniekiem.
- 7.7. Lai uzlabotu metodoloģiju, ievieotu metožu efektivitāti un sekmētu pēģ iespēģas labāku rīku izmantoģanu, ja iespēģjams, tiek organizēģta sadarbģba ar zināģtnieģkiem.

PRINCIPS

8.

PIEMĒROTAS STATISTIKAS METODES

Kvalitatīvas statistikas pamatā ir atbilstošas statistikas procedūras, kuras izmanto, sākot no datu vākšanas līdz to pārbaudei.

RĀDĪTĀJI

- 8.1. Ja Eiropas statistikas sagatavošanā izmanto administratīvos datus, administratīvajām vajadzībām izmantotajām definīcijām un jēdzieniem jābūt pietiekamā mērā saskaņotiem ar definīcijām un jēdzieniem, kurus izmanto statistikas vajadzībām.
- 8.2. Statistikas apsekojumu gadījumā veidlapas pirms datu vākšanas sistemātiski testē.
- 8.3. Apsekojuma dizaina plānošana, izlases veidošana un novērtēšanas metodes ir atbilstoši pamatotas, kā arī tiek regulāri pārskatītas un vajadzības gadījumā tiek veikti nepieciešamie labojumi.
- 8.4. Datu vākšanas, datu ievades un kodēšanas procesu regulāri uzrauga, un šajos procesos vajadzības gadījumos veic labojumus.
- 8.5. Tiek izmantotas piemērotas datu labošanas un imputācijas metodes, kuras tiek regulāri izvērtētas, labotas vai vajadzības gadījumā aktualizētas.
- 8.6. Datu revīzijas veic saskaņā ar standartu, praksē pārbaudītām un skaidri saprotamām procedūrām.
- 8.7. Statistikas iestādes ir iesaistītas administratīvo datu avotu un to izmaiņu izstrādē, lai administratīvos datus padarītu piemērotākus statistikas vajadzībām.
- 8.8. Ar administratīvo datu īpašniekiem ir noslēgta vienošanās, kurā paredzēta apņemšanās nodrošināt šo datu izmantošanu statistikas vajadzībām.
- 8.9. Statistikas iestādes sadarbojas ar administratīvo datu īpašniekiem datu kvalitātes nodrošināšanā.

PRINCIPS

9.

PĀRMĒRĪGA SLOGA NERADĪŠANA RESPONDENTIEM

Respondentu slogs ir samērojams ar lietotāju vajadzībām un nav pārmērīgs attiecībā pret respondentiem. Statistikas iestādes kontrolē respondentu sloga apjomu un nosaka pasākumus tā turpmākai samazināšanai.

RĀDĪTĀJI

- 9.1. Eiropas statistikas apjoms un detalizācija nepārsniedz nepieciešamo.
- 9.2. Visā pētāmajā populācijā respondentu slogs ir izlīdzināts, cik vien tas iespējams.
- 9.3. No uzņēmumiem pieprasot informāciju statistikas vajadzībām, pēc iespējas vairāk izmanto šo uzņēmumu grāmatvedības datus, un, lai atvieglotu tās iesniegšanu, pēc iespējas tiek izmantoti elektroniskie saziņas līdzekļi.
- 9.4. Lai izvairītos no vienas un tās pašas informācijas vairākkārtējas pieprasīšanas, pēc iespējas tiek izmantoti administratīvie datu avoti.
- 9.5. Lai izvairītos no apsekojumiem, ko veic statistikas iestādes, lai iegūtu vienu un to pašu informāciju, statistikas iestādes koplieto datus.
- 9.6. Statistikas iestādes veicina pasākumus, kas ļauj sasaistīt datu avotus, lai mazinātu respondentu slogu.

PRINCIPS

10.

IZMAKSU EFEKTIVITĀTE

Resursus izmanto efektīvi.

RĀDĪTĀJI

- 10.1. Ar iekšēju un neatkarīgu ārēju pasākumu palīdzību tiek uzraudzīts resursu izmantojums statistikas iestādē.
- 10.2. Datu vākšanā, apstrādē un izplatīšanā maksimāli izmanto informācijas un komunikācijas tehnoloģiju produktivitātes potenciālu.
- 10.3. Dažādi pasākumi tiek īstenoti, lai uzlabotu administratīvo datu izmantošanas potenciālu statistikas vajadzībām un izvairītos no tiešo apsekojumu veikšanas.
- 10.4. Statistikas iestādes veicina un ievieš standartizētus risinājumus, kas paaugstina resursu izmantošanas efektivitāti un ražīgumu.

Statistikas rezultāti

Pieejamā statistika atbilst lietotāju vajadzībām. Statistiskā informācija atbilst Eiropas kvalitātes standartiem un Eiropas iestāžu, valdību, pētniecības iestāžu, uzņēmumu un sabiedrības vajadzībām. Svarīgi aspekti ir statistikas atbilstība, precizitāte un ticamība, savlaicīgums, saskaņotība, salīdzināmība visos reģionos un valstīs, kā arī viegla tās pieejamība datu lietotājiem.

PRINCIPS

11.

ATBILSTĪBA

Eiropas statistika atbilst lietotāju vajadzībām.

RĀDĪTĀJI

- 11.1. Ir ieviestas procedūras, kurās paredzēts konsultēties ar lietotājiem, izvērtēt pieejamās statistikas praktisko lietderību un atbilstību lietotāju vajadzībām un apzināt lietotāju aktuālās vajadzības un prioritātes.
- 11.2. Prioritārās vajadzības tiek ņemtas vērā un atspoguļotas darba programmā.
- 11.3. Regulāri veic lietotāju apmierinātības apsekojumus un ievieš nepieciešamos uzlabojumus.

PRINCIPS

12.

PRECIZITĀTE UN UZTICAMĪBA

Eiropas statistika precīzi un ticami atspoguļo realitāti.

RĀDĪTĀJI

- 12.1. Izejas dati, starpposma rezultāti un statistikas rezultāti tiek regulāri novērtēti un pārbaudīti.
- 12.2. Izlases kļūdas un ar izlasi nesaistītas kļūdas novērtē un sistemātiski dokumentē saskaņā ar Eiropas standartiem.
- 12.3. Datu revīzijas regulāri analizē, lai uzlabotu statistikas procesus.

PRINCIPS

13.

SAVLAICĪGUMS UN PUNKTUALITĀTE

Eiropas statistiku izplata savlaicīgi un punktuāli.

RĀDĪTĀJI

- 13.1. Datus izplata termiņos, kas ir saskanīgi ar Eiropas un citiem starptautiskajiem standartiem.
- 13.2. Ir iepriekš noteikts un publicēts statistisko datu publicēšanas datums un laiks.
- 13.3. Nosakot statistikas periodiskumu, pēc iespējas ņem vērā lietotāju vajadzības.
- 13.4. Visas novirzes no statistikas izplatīšanas grafika iepriekš publiski paziņo un izskaidro datu lietotājiem, kā arī nosaka jaunu publicēšanas termiņu.
- 13.5. Pieņemamā kvalitātē sagatavotus provizoriskos datus var izplatīt, ja tas uzskatāms par lietderīgu

Eiropas statistika ir savstarpēji un laika griezumā saskaņota un salīdzināma starp reģioniem un valstīm; no dažādiem avotiem iegūtus datus par saistītām tēmām var kombinēt un kopīgi izmantot.

RĀDĪTĀJI

- 14.1. Statistika ir savstarpēji saskaņota un konsekventa (t. i., ievēroti vienoti uzskaites un aprēķinu principi).
- 14.2. Statistika ir salīdzināma samērīga laika perioda robežās.
- 14.3. Statistiku sagatavo no tādiem apsekojumiem un datu avotiem, kuros piemēro vienotus standartus attiecībā uz aptvērumu, definīcijām, vienībām un klasifikācijām.
- 14.4. Dažādu avotu un dažāda periodiskuma statistika ir salīdzināma un saskaņota.
- 14.5. Eiropas Statistikas sistēmā datu salīdzināmību starp valstīm nodrošina periodiska informācijas apmaiņa starp Eiropas Statistikas sistēmu un citām statistikas sistēmām. Metodoloģiskos pētījumus veic, savstarpēji cieši sadarbojoties dalībvalstīm un *Eurostat*.

Eiropas statistiku atspoguļo skaidri un saprotami, to izplata piemērotā un ērtā veidā, papildinot ar metadatiem un skaidrojumiem un nodrošinot pieejamību un sasniedzamību atbilstoši vienlīdzības principam.

RĀDĪTĀJI

- 15.1. Statistisko informāciju un to papildinošos metadatus publicē un arhivē veidā, kas veicina pareizu datu interpretāciju un jēgpilnu salīdzinājumu izdarīšanu.
- 15.2. Izplatīšanas dienesti izmanto modernas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un vajadzības gadījumā tradicionālos drukātos izdevumus.
- 15.3. Ja iespējams, tiek veikta datu analīze pēc pasūtījuma, un par to tiek publiski paziņots.
- 15.4. Pētniecības vajadzībām ir atļauta pieeja mikrodatiem, un šo pieeju reglamentē atbilstoši noteikumi.
- 15.5. Metadatus dokumentē saskaņā ar standartizētām metadatu sistēmām.
- 15.6. Lietotājus informē par statistikas procesu metodoloģiju, iekļaujot informāciju par administratīvo datu izmantošanu.
- 15.7. Lietotājus informē par statistikas rezultātu kvalitāti saskaņā ar Eiropas statistikas kvalitātes kritērijiem.

PLAŠĀKA INFORMĀCIJA PAR EIROPAS STATISTIKAS PRAKSES KODEKSU

<http://ec.europa.eu/eurostat/quality> — e-pasts: ESTAT-QUALITY@ec.europa.eu

Publikāciju birojs